

CINDY TERE BUSH

**EDUCAȚIA INTEGRATĂ
A PREȘCOLARILOR
CUM SĂ LE STIMULĂM MINȚILE
AFLATE ÎN DEZVOLTARE**

Traducere din engleză de Cristina Firoiu

TREI

Notă către cititori

Modelele și/sau tehnicile descrise în volumul de față au un caracter ilustrativ sau sunt prezentate doar în scop informativ general; nici editorul, nici autorul nu pot garanta eficacitatea sau utilitatea unei anumite recomandări pentru toate circumstanțele.

Cuprins

9	<i>Introducere</i>	
17	<i>Capitolul 1.</i>	Echilibristica expectanțelor
41	<i>Capitolul 2.</i>	Ce știm despre copiii mici?
64	<i>Capitolul 3.</i>	Cuvintele noastre sunt importante
81	<i>Capitolul 4.</i>	Să te joci nu înseamnă doar să te deghizezi
93	<i>Capitolul 5.</i>	Expectanțele privind socializarea — Nu poți da greș folosind jocul
113	<i>Capitolul 6.</i>	Expectanțele comportamentale — Cum să îi formăm pe viitorii cetățeni cu ajutorul unor expectanțe adecvate privind comportamentul
145	<i>Capitolul 7.</i>	Recunoașterea și stăpânirea emoțiilor — Uneori, chiar și copiii mai au câte o zi proastă
167	<i>Capitolul 8.</i>	Obişnuințele clasei de preșcolari — Cum să vă regândiți practicile
199	<i>Capitolul 9.</i>	Oile nu sunt făcute din ghemotoace de vată — Importanța exprimării de sine
214	<i>Capitolul 10.</i>	Nivelul de pregătire necesar pentru învățarea cititului și a scrierii — Cum să urmărim dezvoltarea integrată a copilului
234	<i>Capitolul 11.</i>	Așteptările realiste față de noi înșine — Cum să concepem un plan atent construit
250	<i>Capitolul 12.</i>	Educarea părinților cu privire la practicile pedagogice adecvate — Cum să domolim temerile părinților

Introducere

Ședeam în holul unui hotel, când am primit un e-mail de la Deborah Malmud, vicepreședintă a editurii W.W. Norton & Company, Inc., și director editorial al departamentului de cărți de specialitate. Deborah mă întreba dacă m-am gândit vreodată să îmi public prelegerile sub formă de carte. Am un blog. Scriu articole și pentru alte site-uri — și da, mă gândisem la treaba asta, dar, evident, încă nu pregătisem un manuscris. După ce am stat de vorbă cu Deborah, am început un demers care știam că avea să fie un moment crucial din viața mea profesională. Mă obișnuisem să țin discursuri în fața publicului, însă acum aveam ocazia să mă adresez unui număr mult mai mare de oameni. Am reflectat o bună bucată de vreme asupra mesajului pe care voiam să îl transmit, legat de ceea ce este bun și potrivit pentru copiii mici, și asupra consecințelor acestei șanse extraordinare care mi se oferea. Știam că avea să fie o sarcină dificilă și, pentru o clipă, am fost tentată să dau înapoi, însă, atunci când ți se deschid niște uși, cred că trebuie să mergi înainte. Ce voiam să transmit cu ajutorul celor aproximativ cincizeci de mii de cuvinte care alcătuiesc o carte — și cum voiam să îmi transmit mesajul?

Echilibristica expectanțelor

Era prima zi de grădiniță și lucrurile decurgeau normal. Copii care nu se cunoșteau între ei erau aduși într-un loc necunoscut și fiecare reacționa în felul său.

Amanda a țâșnit din mașină și a început să țopăie de nerăbdare, în timp ce mama ei se străduia să îl scoată pe fratele ei mai mic din scaunul auto pentru copii. Fetița de-abia aștepta să intre în clădire. Surorile ei mai mari mergeau la școală și își dorise dintotdeauna să meargă și ea. Avea prietene care începuseră deja să meargă în locul acela minunat, pentru fetițele mai mari, însă mama îi tot spunea: „Când vei împlini patru ani...” Amanda era sigură că grădinița va fi un loc în care va găsi numai prieteni, precum cei pe care surorile ei îi invitau acasă. Era sigură că va primi teme pentru acasă, iar temele sunt o treabă importantă. Amanda a auzit plânsete și a văzut un băiețel trist. A ridicat din umeri a nepăsare. În sfârșit, mergea la școală.

— Joey, o să te distrezi de minune, îi spuse mama pe un ton rugător, în timp ce îl lua în brațe.

Joey nu voia să intre în clădirea aceea ciudată. Era înspăimântătoare. Orice se putea întâmpla acolo, și era prea înfricoșătoare. Începea să îi fie rău de la stomac și îi era teamă că iar se va

întâmpla lucrul acela îngrozitor care îl făcea să vomite, iar asta o făcea să pară și mai înfiorătoare. Joey credea că mami știe că are stomacul sensibil, dar că nu-i pasă, fiindcă a intrat în clădire cu el în brațe și i-a spus:

— Ai trei ani, Joey, ești băiat mare acum.

„Nu o vreau pe mami”, și-a spus Joey, în clipa în care un necunoscut s-a aplecat spre el și l-a luat din brațele mamei.

Julie și Suzanne au zărit câteva băltoace și s-au repezit spre ele, în timp ce mama lor le striga: „Opriți-vă! O să vă faceți ciuculete!” Fetițelor nici că le păsa. Nu le interesa locul ăsta numit școală. Erau obișnuite cu strigătele mamei. La vârsta de patru ani, gemenele știau deja că: unde-s doi, puterea crește. Adulții ridică vocea de multe ori. Ele puteau face orice doreau, câtă vreme erau împreună. Puteau alerga atunci când cei din jur le spuneau să meargă încet. Puteau da drumul mâinii adulților pe stradă. Puteau să arunce și să lovească, și singura consecință era că adulții ridicau vocea la ele.

Doamna Jackson a ieșit în întâmpinarea Amandei, a lui Joey și a gemenelor identice, pe care spera să le poată deosebi între ele, în scurt timp. Știa că toți au multe lucruri de învățat — norme de socializare, comportamentul adecvat, sentimentul propriei valori, disciplinele școlare teoretice și cum să devină împreună un colectiv unit. Gemenele au dat buzna în clasă și au început să arunce nisipul de pe măsua pentru jocul cu nisip. Joey plângea în continuare, în brațele educatoarei. Amanda părea mult mai puțin încrezătoare decât fusese în parcare. An de an, doamna Jackson se întreba cât timp le va lua copiilor să funcționeze ca parte dintr-un grup. Îndată ce ajunse la măsua pentru jocul cu nisip, pentru a sta de vorbă cu gemenele, încă un copil își făcu apariția și se puse pe plâns, lângă ușă.

Clasa de preșcolari este, de obicei, primul loc în care copiii se confruntă cu expectanțele instituționale. Este locul în care trebuie să învețe cum să se descurce singuri, într-o lume plină de necunoscut, în lipsa adulților în care au cea mai mare încredere. Copiii mici, deși se dezvoltă într-un ritm diferit unii față de ceilalți și provin din medii familiale diferite, li se cere să se integreze într-o colectivitate de necunoscuți și să își dezvolte toți în același timp capacitatea de a spune pe de rost alfabetul, de a cânta și de a picta la șevalet. Educatorii preșcolari sunt preocupați de temele de discuție, de planurile de lecție și de obiectivele curriculare. Au anumite expectanțe față de fiecare grupă de vârstă, obiectivul final fiind acela de a le asigura copiilor nivelul de pregătire școlară necesar pentru a putea trece în anul următor. În anii copilăriei timpurii, care se întinde de la grupa mică până la grupa mare, dezvoltarea are loc într-un mod atât de diferit de la un individ la altul, încât expectațiile de grup joacă rolul unor contrabalansări ce trebuie reglate foarte fin. Aceste contrabalansări au prea puțină legătură cu dobândirea deprinderilor specifice. Este vorba, de fapt, despre un „mers pe sârmă”, care determină modul în care obiectivele noastre vor influența imaginea de sine a fiecărui copil, încrederea sa în sine și dorința de a descoperi lucruri noi.

La începutul carierei mele în învățământul timpuriu, copiilor nu li se cerea să traseze după contur și să scrie literele alfabetului de la o vârstă la fel de fragedă ca în prezent. Nimeni nu le cerea să ajungă „în vârf”. Ni se spunea că trasarea după contur și identificarea literelor alfabetului sunt deprinderi care se învață începând de la jumătatea clasei pregătitoare. Nu ni se permitea să le predăm astfel de lucruri copiilor mai mici. Mă încerca un sentiment neplăcut ori de câte ori eram nevoită să descurajez sau

chiar să ignore încercările copiilor de a dobândi o deprindere ce era prevăzută în programa pentru anul următor. Atunci când sunt pregătiți, din punctul de vedere al dezvoltării, să dobândească o nouă deprindere, copiii cer singuri să facă acest lucru, în felul lor. Copiii aflați în partea dreaptă a curbei dezvoltationale a lui Gauss, dar care nu intraseră încă în clasa pregătitoare, își rugau adesea educatorii să îi ajute să scrie literele alfabetului. Înceau să le scrie singuri și apoi căutau aprobare din partea adulților, spunându-le: „Uite! Am scris litera A!” sau întrebându-i: „Am făcut bine?” Ni se dădea voie să le spunem copiilor că au scris corect literele, dar nu ni se permitea să le stimulăm curiozitatea familiarizându-i și cu alte litere sau cu sunetele corespunzătoare acestora. M-am întrebat adesea dacă vom afla vreodată adevăratul potențial al copiilor și dacă nu cumva, prin faptul că nu le oferim mai multe informații, le descurajăm dorința de a învăța lucruri noi.

În mod categoric, vremurile s-au schimbat în cei douăzeci de ani de când lucrez cu copiii. Aceste schimbări m-au făcut îmi regândesc abordările asupra educației copiilor mici. Copiii noștri cresc, se pare, într-o lume complet diferită, cu avantaje diferite, dar și cu constrângeri diferite. Dacă s-au schimbat atât de multe lucruri, atunci cum am mai putea spune: „Așa am făcut dintotdeauna lucrurile, și asta e”? Cartea de față este rezultatul observațiilor făcute de mine atât asupra schimbărilor din societatea noastră, cât și asupra reacțiilor copiilor față de noi, educatorii din învățământul timpuriu. S-a conturat în urma anilor îndelungați de lucru cu copii mici și a întrebărilor pe care mi le-am pus în legătură cu niște practici care au rămas practic neschimbate de ani întregi.

Gândiți-vă la diferențele dintre lumea de astăzi și cea din urmă cu numai douăzeci de ani. Am intrat într-o eră a informației

și a comunicării imediate, a concurenței intense și a grijilor permanente. Abordările noastre față de educația preșcolară trebuie să reflecte realitățile vremurilor în care trăiesc elevii noștri.

Tehnologia a devenit o parte a vieții noastre de zi cu zi. Așteptările noastre față de adulți, care trebuie să fie permanent disponibili, să răspundă mereu la e-mailuri și să se ocupe de chestiunile de serviciu, au ajuns să ne influențeze cumva și așteptările față de copii. Elevii preșcolari, asemenea adulților, au treburi de rezolvat și un program zilnic ce rivalizează cu acela al unui director foarte ocupat. Copiii trebuie să realizeze niște lucruri ce presupun mai mult timp petrecut pe băncile școlilor și mai puțin la joacă. De la grădiniță, dau fuga la întâlniri de joacă organizate de părinți, la cursuri de gimnastică, de arte marțiale sau de dans. Trebuie să facă impresie bună în fața anumitor oameni și să ajungă în anumite locuri. Să participe la diverse activități doar de plăcere pare să devină un lucru de domeniul trecutului. Copiii se pregătesc de la vârste fragede să intre în echipe de elită, în echipe ce participă la competiții în deplasare, sau în grupe de concurs. Expectanțele față de tineretul din ziua de astăzi sunt orientate spre rezultate, nu spre procesul prin care se obțin acestea. Școlile accentuează importanța rezultatelor obținute la testele standardizate, de la vârste tot mai fragede. Părinții îmi povestesc despre întâlnirile pentru interviuri și evaluări la care trebuie să participe copiii lor, în vederea înscrierii la grădinițele de stat. Presiunile sunt mari, într-adevăr, însă procesul de dezvoltare psiho-educatională este la fel de important. Dobândirea și dezvoltarea abilităților și a deprinderilor sunt un proces. Dezvoltarea unui sentiment pozitiv al sinelui este tot un proces. După cum veți afla din cartea de față, ambele procese necesită multă atenție față de modul în care ne adresăm tinerilor, față de modul în care îi îndrumăm și îi educăm.

Se pare că tendința de a face comparații și de a intra în competiție cu cei din jur apare foarte frecvent chiar și în afara mediului școlar. Oamenii sunt niște animale înzestrate din naștere cu instinctul de supraviețuire. Lupta pentru supraviețuirea celui mai bine adaptat se referea în trecut la lupta animalelor pentru supraviețuire. În zilele noastre, înseamnă să devii cel mai bun din clasă și să știi mai multe decât persoana de lângă tine. Înseamnă să obții performanțe școlare mai bune, astfel încât, într-o zi, să devii o persoană de succes. Această nevoie de a fi cel mai bun este alimentată de faptul că suntem tot mai conștienți de stilul de viață și de realizările celorlalți. Rețelele sociale au devenit o parte integrantă a vieții majorității oamenilor. Copiii noștri cresc într-o lume care oferă tot mai puțină intimitate. Adulții știu mai multe lucruri despre activitățile altor familii decât pe vremea când povestirea activităților de peste zi presupunea să dai un telefon sau să scrii de mână o scrisoare. Chiar și copiii știu mai multe despre aceste lucruri. Adesea, îmi povestesc faptul că vecinii lor merg la discotecă sau că prietenii lor au făcut fotografii pe o barcă. Din experiența mea, copiii mici sunt mult mai conștienți de preocupările oamenilor din jurul lor decât ne dăm noi seama. Ei au nevoie să îi învățăm de la o vârstă foarte fragedă că sunt capabili să se descurce și că ar trebui să se bucure de propriile realizări.

Atunci când ajungi să cunoști oamenii cu adevărat, îți dai seama că există sușuri și coborâșuri în viața tuturor. Cu toții avem parte uneori de succese, iar alteori de eșecuri. Este greu să ne mai amintim de acest lucru atunci când suntem pur și simplu bombardați de postările din rețelele sociale. În rețelele sociale, majoritatea fotografiilor pe care le postăm sunt despre reușitele noastre. Familiile se reunesc pentru a sărbători

realizările copiilor, și putem urmări petrecerea prin intermediul fotografiilor postate în rețelele sociale. Aflăm cum copiii altora au câștigat premii și au obținut note excelente. Toate aceste lucruri scot la iveală nesiguranța noastră, a adulților. Nu vrem să facem rău nimănui prin faptul că încercăm să înțelegem pe ce treaptă se află membrii familiei noastre în acest lanț trofic reprezentat cu ajutorul tehnologiei. Suntem îngrijorați. Oare vor fi în stare copiii noștri să țină pasul? Vor ieși învingători din lupta pentru supraviețuirea celui mai bine adaptat, luptă specifică pentru societatea noastră?

O consecință a traiului într-o societate în care totul este imediat accesibil este aceea că ne-am pierdut capacitatea de a aștepta ca natura să își urmeze cursul, ca dezvoltarea naturală, care se produce în timp, să aibă loc. Schimbarea privind accesibilitatea lucrurilor pe care ni le dorim, din punctul de vedere al rapidității cu care le putem obține, este evidentă și în rețelele sociale. Gândiți-vă la *selfie*-uri. Cu doar vreo două sute de ani în urmă, pentru a avea o imagine cu chipul tău, trebuia să pozezi pentru a ți se face portretul. Realizarea acestuia necesita timp și efort. Trebuia să pozezi ore în șir, pentru ca pictorul să creeze cu migală imaginea ta pictată. Apoi a fost inventat filmul fotografic. Oamenii nu mai era nevoiți să pozeze tot atâta timp, însă trebuiau să aștepte ca filmul să fie dezvoltat. Acum, putem face fotografii cu telefoanele inteligente, și poza e gata pe loc. Tehnologia s-a schimbat și s-a îmbunătățit în asemenea măsură, încât fotografiile noastre sunt disponibile imediat. Cu toate acestea, nu putem face ca dezvoltarea creierului uman să se producă într-un ritm mai rapid decât cel normal. „Tehnologia” respectivă — formarea conexiunilor cerebrale și modul în care se dezvoltă creierul — nu s-a schimbat. Fiecare copil se dezvoltă tot în felul și în ritmul

24 propriu, exact la fel cum se întâmpla și acum o sută de ani, când oamenii aveau suficientă răbdare să pozeze pentru acele portrete migăloase. Părinții sunt obișnuiți cu un ritm rapid. Chiar și copiii sunt obișnuiți cu realizările rapide. Ei sunt nemulțumiți de propria nevoie de a dobândi câte o deprindere, pe rând, și vor să fie în stare să stăpânească noi deprinderi imediat.

Copiii mici, în vârstă de doi ani, care de-abia au început să vorbească, știu că informația este instantanee. Stăteam de vorbă cu un grup de copii dintr-o clasă pentru grupa de doi ani. Copiii m-au întrebat ce mănâncă cangurii. Nu eram sigură și nu voiam să le dau informații greșite, așa că le-am spus că nu știu și că mă voi interesa. O fetiță de doi ani m-a privit și mi-a spus: „Uită-te în telefon. Telefonul îți spune.” Fetița știa că aproape toate cunoștințele despre lume sunt la îndemâna mea sau, mai precis, în buzunarul meu, și că nu au niciun motiv să aștepte după un răspuns la întrebarea lor. Copiii mici și părinții lor sunt mult mai puțin obișnuiți să aștepte după răspunsuri și rezultate decât generațiile din trecut. Nu este de mirare, atunci, că părinții vor să vadă dovezi că odraslele lor învață și că vor ști să citească mai repede decât este posibil în realitate. Noi, educatorii din învățământul timpuriu, trebuie să înțelegem în mod temeinic modul în care se dezvoltă aceste deprinderi și metodele prin care îi putem educa pe părinți în legătură cu acest proces. Părinții vor să își ajute copiii să obțină performanțe școlare, iar în cartea de față vom defini mai clar performanța școlară și pașii prin care să ne atingem obiectivele.

Devine un lucru tot mai obișnuit ca părinții preșcolarilor care se dezvoltă normal să își exprime îngrijorările în privința faptului că odraslele lor în vârstă de trei sau de patru ani nu știu încă să scrie. Adesea, la aceste vârste, copiii nici măcar nu

manifestă interes față de scris. Le explic părinților că deprinderile de scris-citit presupun și alte lucruri în afară de scriere. Poate că cei mici vorbesc corect și arată interes față de cărți. Ei ne pot relata poveștile pe care li le citim și pot participa la activitățile și jocurile care îi încurajează să creeze singuri povești. Copiii pot să aibă o imaginație debordantă și deprinderi motrice fine la fel de bine dezvoltate ca ale altor copii de aceeași vârstă, dar, pur și simplu, să nu fie încă suficient de pregătiți pentru a înțelege limbajul scris. Părinților îngrijorați le dau asigurări că interesul față de citit și scris va apărea în timp.

Încercăm să scriem în nisip și în sare, pentru a vedea dacă activitățile pentru stimularea multisenzorială li se par mai atractive copiilor. Poate că scrierea pe hârtie încă nu le trezește interesul. Le reamintesc părinților că, asemenea anumitor adulți, copiilor le pot plăcea mai mult activitățile pentru stimularea auditivă decât cele pentru stimularea vizuală. Elevii au nevoie de timp, iar noi trebuie să le urmărim dezvoltarea. Nu o dată însă, am primit răspunsuri de genul: „Dar fetița prietenei mele știe să scrie. Prietena mea face poze cu ce a scris aia mică și le postează tot timpul. Copilul meu trebuie să scrie.”

Astfel de așteptări din partea adulților au legătură cu sentimentul de teamă, nu cu faptele obiective. În ziua de astăzi, există un sentiment generalizat de teamă legat de faptul că cei mici nu vor fi în stare să țină pasul, să obțină note de trecere la teste și să fie admiși în clasele pentru avansați. Facem o confuzie între dovezile cunoașterii și niște rezultate particulare. Mulți oameni nu apreciază procesele de reflecție, de evaluare și de dezvoltare a abilităților de gândire critică în aceeași măsură în care apreciază rezultatele obținute de elevi în urma acestor procese. Adevărata învățare, cea care le va fi de folos preșcolarilor, nu poate fi văzută